

ΚΡΑΒΑΡΑ

(Ὅδοιπορικαὶ σημεϊώσεις)

Συνέχεια· ἴδε σελ. 225

Β'.

Ἀρχὴ τῆς πορείας.—Συναντίσεις καὶ ἀπόψεις.

Ἦτο τετάρτη πρωϊνὴ ὥρα ὅταν ἐξεκινήσαμεν διὰ τὰ ἐνδότερα τῶν Κραβάρων. Ἡ ἐκλογή τῆς ὥρας εἶνε τὸ κυριώτατον μέλημα παντὸς ὁδοιποροῦντος ἀνά τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ τὰς ὄρεινās. Δὲν γνωρίζει παρὰ στοιχειωδῶς πως τί θὰ τῷ συμβῆ εἰς τὸν δρόμον, τί δύναται ν' ἀπαντήσῃ ἐμπρὸς του, πότε καὶ ποῦ θὰ εὔρῃ ν' ἀπαυθῆ. Ἡ προτίμησις δὲ δίδεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν πρωϊαν, ὅχι βεβαίως ἐνεκα ῥωμαντικῶν ιδιοτροπιῶν ἀλλὰ διότι ἔχει ἀρκετὰς ὥρας ἡμέρας καὶ φέγγους καὶ ἡμπορεῖ νὰ βαδίξῃ ἀσφαλῶς.

Ἡ ἡὼς ἤρχιζε νὰ ὑποφώσκῃ ὑπέρποτε ῥοδοπρόσωπος· οἱ λαμπροὶ ἀστέρες ἐξηφανίζοντο ἀνὰ εἰς καὶ βαθύ κυανοῦν χρῶμα ἐπεκαθητο ὑπὲρ λαμπρον ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν βουνῶν. Διάτορος συριγμὸς κέρατος ἀνήγγελλε τὴν ὥραν ἐκείνην ὅτι τὸ πέραμα ἦτο ἔτοιμον καὶ οἱ θέλοντες νὰ διαπεραιωθῶσιν εἰς τὴν ἀπέναντι Πελοποννησιακὴν ἀκτὴν ἔπρεπε νὰ σπεύσωσιν. Μετ' ὀλίγον ἡ σταθμεύουσα πρὸ τοῦ λιμένος ἀκταιω-

ρὸς διέσχιζε τὰ νερὰ τοῦ κόλπου, διευθυνομένη πρὸς τὸν Ψαθόπυργον ἵνα παραλάβῃ τὸ ἐκ τῆς πρωτευούσης ταχυδρομεῖον καὶ ταύτης εἴπετο τὸ πέραμα. μ' ἀναπεπταμένα τὰ ἰστία καὶ πλήρες ἐπιβατῶν.

ΕΛΠΙΝΑ ΑΡΩΜΑΤΑ
Εἰκὼν Α. Βίλας

Ἰππεύσαμεν ἐξωτῆς πόλεως παρὰ τὸ ὑδραγωγεῖον, ὅπου γιγαντόσωμοι πλάτανοι, πέντε δέκα, παρέχουσι δροσβόλον φύλλωμα εἰς ποιμνιον προβάτων. Ἐπὶ τοῦ κορμού ἐνὸς τῶν πλατάνων, προσηλωμένον εἰκονισμάτιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ὁποῖου τὸ ἐξωκλήσιον ὑψοῦται ἀπέναντι ἐπὶ πετρῶδους λόφου, φαίνεται ὡς φύλαξ τῆς ὁδοῦ, προκαλῶν τοὺς πιστοὺς διαβάτας νὰ καταβάλλωσι τὰ διόδια τῶν παρέκει μακρὸν παράπηγμα παρέχει καυστικωτάτην ῥακὴν καὶ ψυχρότατον νερὸν εἰς τοὺς ἐξωθεν ἐρχομένους. Ἡμεῖθ ἐν ὄλῳ ψυχαὶ δέκα· ἐγὼ καὶ ὁ σύντροφος

μου μετὰ τοῦ ἀκολούθου του κύρ Γιάννη, ἐξωσμένοι τὸ περίστροφον καὶ τὰς διόπτρας· εἰς μακρομύσταξ κύριος, ὑπάλληλος ἐν Ναυπάκτῳ, δύο ἀκροβάται ἡμίονοι, ἰσάριθμοι ἀσθματικοὶ ἵπποι καὶ δύο ἕτεροι Γιάννηδες, κύριοι καὶ θεράποντες τῶν ζώων, κάτοικοι τῶν Κραβάρων,

ἀναλαβόντες νὰ ξεναγήσωσιν ἡμᾶς ἀνά τοὺς ὄρεινους τόπους των.

Ἐπὶ τέταρτον ὥρας ἐβαίνομεν ἐντὸς χαλικώδους κοίτης χειμάρρου — τοῦ Σικᾶ — μόλις ἐπιτρέποντος ἐδῶ κ' ἐκεῖ μαρασμώδη βλάστησιν εἰς ὀλίγας ῥοδοδάφνας καὶ λυγαριάς. Ὁ χειμαρὸς οὗτος κατέρχεται μικρὸς καὶ περιορισμένος ἐκ βορρᾶ, ἀλλὰ φθάνων εἰς τὴν πεδιάδα καταλαμβάνει τὸν χειμῶνα ὅλην τὴν χθαμαλὴν ἐκτασιν, ζημιῶν ὄχι ὀλίγον τὸ χωρίον τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὰ περιβόλια τῆς πόλεως. Ἀφίνομεν δεξιὰ τὸ Ξηροπήγαδον, χωρίδιον ἐκ 15 — 20 οἰκίσκων, τοῦ ὁποῖου οἱ ἄρρενες κάτοικοι συσσωματωμένοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἤριζον μετὰ τῶν ἀγροφυλάκων περὶ τοῦ νεροῦ τοῦ ποταμοῦ, ἵνα ποτίσωσι τοὺς ἀτροφικοὺς ἀραβοσίτους των, ἐνῶ οἱ θήλειοι ἀπὸ τῶν χωραφίων ἐλάμβανον ἀπειλητικὰς διαθέσεις, ἔτοιμοι μὲ τὰς ἀξίνας νὰ σπεύσωσιν εἰς συνδρομὴν τῶν συντρόφων των. Ἡ Σμαράγδω, βρῦσις λιθόκτιστος ἀριστερά, μόλις εὐδοκεῖ νὰ παρέχῃ ὀλίγον νερὸν εἰς τοὺς διαβάτας ὅπως καμμία συνώνυμός τις βλαχοπούλα, ἀρνούμενη τὴν δρόσον τῶν χειλέων της εἰς λαυροκαμμένον παλληκᾶρι τῆς ἀγάπης.

Ἀπὸ τῆς ἐξόδου μας ἐκ τῆς πόλεως εἶχομεν προπορευομένας ἡμῶν τὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς τοῦ τόπου, ἐν πρωτοτύπῳ ἰδιοτροπία στολῶν καὶ πορείας, μετὰ συνοδείας χωροφυλάκων καὶ σκύλων. Ἠλπίσαμεν ὅτι θ' ἀπελαμβάνομεν ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν τὴν συντροφίαν των, ἀλλ' αἴφνης ἐστράφησαν εἰς τοὺς πρὸς ἀριστερὰ ἀγρούς, εἰς θήραν λαγωῶν ὧν ἐκεῖ διακίτνται πλεῖστοι. Ἀκολουθοῦμεν λοιπὸν μόνον τὴν ὁδόν, ἥτις ἀπὸ τῆς Σμαραγδας ἀρχίζει ἀνώμαλος καὶ στενὴ ἀνελισσομένη εἰς τοὺς πρόποδας πετρωδῶν βουνῶν μέχρι σχεδὸν τῆς ὄχθης τοῦ Μόρνου, τοῦ ἀρχαίου Ὑλαίθου.

Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζει ἀπὸ τῶν Βαρδουσιῶν καὶ κατέρχόμενος εἰς τὸν Κορινθιακόν, χρησιμεύει ὡς ἀνατολικὸν ὄριον τῶν Κρατῶρων ἀπὸ τῆς Δωρίδος. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς του χαρίζει εἰς τὴν γείτονα ἀρκετὴν τριγωνικὴν ἐκτασιν καλλιεργησίμων γαιῶν, ἥτις σμαραγδεῖ ὑπὸ τὸν ἥλιον καλλιμόρφος μὲ τοὺς λευκοὺς οἰκίσκους καὶ τοὺς δενδρῶνάς της· ἀνωτέρω ὅμως ῥέει πάντοτε στενοχωρημένος, ἔχων ἀντὶ ὄχθῶν ὑψηλοῦς καὶ ἐπιμήκεις βουνούς.

Ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν τὸν ἀριστερόν τούτων, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ὁδὸς ἀνελίσσεται κλιμακῆδὸν ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς βάσεως, μέσῳ φυτείας ἐκ πρίνων πυκνουμένης ὀλονέν, μέσῳ δροσερῶν ρευμάτων καὶ νερῶν κελαδοῦντων. Κάτω ἀπλοῦται ἡ κοίτη τοῦ Μόρνου, ξηρὰ καὶ αὐχμηρὰ, ἀντίπεραν ὀρθοῦνται τὰ Δωρικὰ βουνά, ὁμαλὰ καὶ εὐγραμμά, μὲ θαλερὰν καὶ εὐχαιὸν βλάστησιν μέχρι τῆς βάσεως, ὅπου γιγαντόκορ-

μοι πλάτανοι σκιάζουσι τεχνητοὺς αὐλακὰς, ἔργα τῶν χωρικῶν διὰ τὸ πότισμα τῶν γαιῶν των. Ἐκτὸς ἐρειπίων τινῶν τουρκικοῦ πύργου ἐπὶ μιᾶς πτυχῆς τοῦ βουνοῦ οὐδεμία ἄλλη κατοικία φαίνεται ἐπὶ τῆς μιᾶς εἰτ' ἐπὶ τῆς ἐτέρας γῆς· ἀλλ' οὔτε ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ φαίνεται που ἐκτὸς ἐνὸς φουστανελλοφόρου, κατερχομένου τὸν ποταμὸν ἐφίππου μεταξὺ δύο γυναικῶν ἀνυποδύτων. Καὶ τοῦτο ἐπὶ τριῶρον ὄλον διάστημα μέχρις οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τῆς Γρηᾶς τὸ ρέμμα.

Νερόμυλος καὶ νεροτριβὴ ἀργοῦντα πρὸ μηνὸς διὰ τὴν σπάνιν τοῦ νεροῦ, δύο ῥωμαλέοι πρίνοι, αἶγες ῥοκανίζουσαι ἀδηφάγως τὰς ἀκάνθας, γραῖα ῥακένδυτος καὶ παιδίον ἡμίγυμνον καὶ πειναλέος σκύλος, θορυβωδῶς ὑλακτῶν ἴσως· δὲ καὶ κανεὶς ἀπεσκληρυμμένος γέρων εἶνε οἰμόνοι κάτοικοι τοῦ μέρους ἐκείνου. Τὸ ρεῦμα κατερχόμενον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν μεταξὺ τοῦ Μακρουόρου καὶ τοῦ Βελεβιτσιάνικου βουνοῦ, ἐκ τῶν καταρρέοντων νερῶν τῶν ὁποίων καὶ σχηματίζεται, χύνεται μεταξὺ θαμνοφόρου κοίτης ἐντὸς τοῦ Μόρνου. Λιθόκτιστος γέφυρα συνδέει τὴν ὄχθην μετὰ τῆς ὁδοῦ, φερούσης διὰ τῶν πετρωδῶν ὑψομάτων τοῦ Μακρουόρου μέχρι τῆς Ἀγίας Κυριακῆς. Ἡ ὁδὸς λέγεται βατὴ καὶ πιθανὸν νὰ εἶνε τοιαύτη εἰς ἡμιόνους καὶ Κραβαρίτας ἄνδρας, εἰς ἡμᾶς ὅμως δὲν εἶνε. Διὸ ἀνερχόμεθα πεζῇ τὰ κλώσματα τοῦ ἀνηφόρου, αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ ἀνηφόρου, ὃν ἀνερχομένη ἄλλοτε ἢ καλὴ γρηᾶ, φορτωμένη ἄλεσμα ἀπὸ τοῦ μύλου, ἔπεσε καὶ ἐξεψύχησε. Καὶ κατεκυρώθη ἐκ τούτου εἰς τὸνομά της καὶ τὸ ρέμμα καὶ ἡ γέφυρα καὶ ὁ ἀνήφορος καὶ τὸ παραπάνω ἀλῶν ὑπὸ τῶν διαβατῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη της!

Ἀπεφασίσθη ἀπὸ πρῶτας νὰ φθάσωμεν ὅπως ὅπως τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ χάνι τῆς Ἀγίας Κυριακῆς κ' ἐκεῖ ν' ἀναπαυθῶμεν ἐπὶ τινα ὥραν. Διὸ μόλις ἐφθάσαμεν εἰς τῆς Γρηᾶς τ' ἀλῶνι ἱππεύσαμεν καὶ ἐβαδίζομεν ἐν σπουδῇ. Ἄλλ' ὅση καὶ ἂν ἦτο ἡμῶν ἡ θέλησις δὲν συνεφώνου μετ' αὐτῆς τὰ ζῶα μας· ἔβαινον ἀργοβατοῦντα καὶ ἀσθματικά, ἰστάμενα ἀνὰ πᾶν βῆμα ὅπως ἀναλάβωσι δυνάμεις. Ἠναγκάσθημεν νὰ σταματήσωμεν ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸ χάνι Πλατανάκι ὅπου ἐχορηγήσαμεν εἰς αὐτὰ φορβὴν καὶ εἰς ἑαυτοὺς σκιάν καὶ δρόσον. Ἠκολούθησαμεν εἶτα τὸν δρόμον μας ἐπὶ τῆς αὐτῆς ζώνης τοῦ βουνοῦ, ξηροῦ ἤδη καὶ αὐχμηροῦ. Ἀριστερὰ ἡμῶν ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, ἡ Γρανίτσα φαίνεται μὲ τὰς 70 πλακοσκεπεῖς οἰκίας της, τὰς ὁποίας μάτην θέλουσιν ἀποφυλάξωσιν ἀπὸ τὸν φλέγοντα ἥλιον αἱ συστάδες τῶν ἀμυγδαλῶν καὶ τῶν ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων της. Τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου τούτου μακαρίζουσιν ὡς εὐπόρους καὶ τὴν γῆν των θεωροῦσιν εὐφορον οἱ ξεναγοὶ μας, βεβαίως κάμνοντες σύγκρισιν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς

Κλωπαϊδικῆς γῆς, τῆς ἐντελῶς ἀγόνου. Λέγουν ὅμως ὅλους αὐτούς, ὡς κλέπτας ἀλλήλων, ἀμιλλωμένους τίς νὰ ὑπερβῆ τὸν ἕτερον καὶ ἀποστεργώντας τὸ ἰδικόν των—ὁμοίους τοῦλάχιστον κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς προπάππους των, τοὺς συγχρόνους τοῦ Πausανίου Λοκρούς. Ἄλλ' ὁ θεὸς — κατὰ τοὺς ξεναγούς μας πάντοτε — τιμωρεῖ αὐτούς ἕκτοτε διὰ πληγῆς, ἣν ἀγνωστον ἂν εἶχον ἐν χρήσει οἱ πολυώνυμοι θεοὶ τῆς ἀρχαιότητος· τοὺς οἴκους, τὰ σκεύη καὶ τὰ ἐνδύματά των ὅλα νέμονται ἐμπαιθῶς αἱ κλειναὶ ἀμυρδαλάται τοῦ Πτωχοπροδρόμου, διὰ τὰς ὁποίας ἀνακράζει ἐν σπαρακτικῇ ἀθυμίᾳ ὁ πειναλὸς ποιητῆς τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος.

Καὶ βάνω τὸ χερίτιν μου, συντριβῶ καὶ τσακίζω,

Εὐγάνω τ' ὀλοκόκκινον, νάπες βαφεῖν ὁμοιάζω!...

Διερχόμεθα ἄνω τοῦ χωρίου Γολέμη καὶ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ Δέλγα· τὸ μὲν ἔχει περὶ τοὺς 100 κατοίκους, τὸ δὲ πλεόν των 250, τὸ μὲν κεῖται ἐπὶ πρανοῦς, τὸ δὲ ἀμφιθεατρικῶς στενούμενον πρὸς τ' ἄνω καὶ εὐρυνόμενον πρὸς τὰ κάτω ὡς ἐπὶ πλευρᾶς πυραμίδος. Ἀμφότερα ἀνήκουν εἰς τὸν δῆμον Ἀποδοτίας· εἰς δὲ τὸ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων διάστημα πενιχρὸν ἐξωκλήσιον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς συνενεῖ τοὺς χωρικοὺς ὡς κοινήν πανηγυριν κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου. Ἀπ' αὐτῶν μικρὸν ἀπέχει συνοικισμὸς ἐκ 15 οἰκίσκων καὶ τὸ Βουρναράκι, βρῦσις ὑπὸ πρίνον, κατάψυχρος τέλος φθάνομεν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς παρελθούσης τῆς μεσημβρίας.

Εἴμεθα ἤδη εἰς ὑψηλότερα στρώματα· ἂν καὶ ὑπὸ ἥλιον ὁ ἀήρ δὲν φλέγει ὅπως πρὶν, ἀλλ' ἀναρριπίζει δροσερὸς καὶ θωπευτικὸς τὰ μέτωπά μας· θεᾶ ἐξαισία ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς τέρπει τοὺς καμόντας ὀφθαλμούς μας. Εἰς τὸ βάθος μαρμαίρει κατάγλαυκον τμημά τι θαλάσσης κ' ἐδῶθεν τα βουνά, ὑπὸ τὴν ῥίζαν τῶν ὁποίων διήλθομεν πρὶν ταπεινοί, κεῖνται ὑποπόδιον ἡμῶν καὶ θεωροῦμεν τὰ ἐπ' αὐτῶν πεδιά. Πέριξ ἐγείρονται ῥωμαλέοι, ἀνδροπρεπεῖς πρίνοι καὶ βούζουσι ἐμπαιθῶς ὑψιτενεῖς σταυροφόροι ἔλατοι. Ὁ ὀρίζων λαμβάνει νέαν ὄψιν. Χοάνη ἀνεστραμμένη ἀνοίγεται πρὸ ἡμῶν ἔχουσα τὰς ἐσωτερικὰς παρειάς τῆς καταφύτους ἐξ ἐλατῶν καὶ κέδρων, τὰ δὲ ἀνώτερα χεῖλη τῆς κοπετῆρᾶ καὶ φαιοκόκκινα, ὅλως γυμνά ἐκ τῶν χειμερινῶν χιόνων καὶ τῶν ὄμβρων. Μόνον πρὸς τὸν δυτικὸν ὀρίζοντα ἀνοίγεται μικρὸν ἢ χοάνη ἀνωμάλως ὡσεὶ διερωγυῖα καὶ πυργοῦνται ἄλλα βουνά ὑπερήφανα, τὰ βουνά τοῦ Ἀποκόρου, τὰ κρημνώδη Ἀραποκέφαλα καὶ τὸ Χαλίκι.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς ξύλινον παράπηγμα παρέχει τ' ἀπαραιτήτητα εἰς τοὺς διαβάτας· ῥακὴν καὶ κρασί· πλησίον ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους ἐγείρεται ἀφάνας, μέσῳ πυκνῆς συστάδος πρίνων, φαῖον ἐρη-

μοκλήσιον τῆς Ἁγίας Κυριακῆς καὶ ὄπισθεν τοῦ Ἀλαφογιάννη τὸ μνημα.

Μετὰ γευστικώτατον ἄριστον καὶ ἐλαφρὸν ὕπνον ὑπὸ τὴν ῥητινώδη ἀτμόσφαιραν τῶν ἐλάτων καὶ τὸ θερπνὸν ψιθύρισμά των, ἐπανελάθομεν τὴν πορείαν. Βαίνομεν ἤδη ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Παπαδιᾶς, ἀποτελοῦντος τὴν ἀνατολικὴν παρεῖαν τῆς χοάνης μεταξὺ ῥωμαλέων κορμῶν καὶ ἀδιαπεράστου σκιᾶς τῆς Παπαδιᾶς ἢ βρύσις, ἣν συνητήσαμεν μετὰ τέταρτον πορείας δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, παρέχει εἰς ἡμᾶς ψυχρὸν καὶ κρυστάλλινον νερόν. Κάτω εἰς τὸν πυθμένα τῆς χοάνης κεῖνται διεσπαρμένοι εἰς πράσινον τάπητα οἱ μικροσκοπικοὶ οἰκίσκοι τῆς Λεφτοκαρυᾶς· τὸ χωρίδιον ὑπάγεται εἰς τὸν δῆμον Πυλῆνης, τὸν κατέχοντα τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῶν Κραβάρων, καὶ ἔχει περὶ τοὺς 100 μόλις κατοίκους. Ὅλοι οὗτοι, ὅπως καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα ὄρεινά χωρία, μόλις πατήσῃ ὁ Σεπτέμβριος, ἀφίουν τοὺς οἴκους καὶ τὰ κτήματά των ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν ἐνὸς μισθωτοῦ φύλακος καὶ κατέρχονται περὶ τὴν Ναύπακτον, φεύγοντες τὸ δριμύ ψῦχος καὶ τὴν πείναν καὶ τὰς βροχὰς. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ βουνὸν τῆς Παπαδιᾶς καταντᾷ πολλάκις ἐπὶ ἡμέρας ἀδιάβατον καὶ οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων εἶνε εἰς ἐντελῆ ἀκοινωνησίαν μετὰ τῆς πρωτευούσης, ἐκτὸς ἂν κατέλθωσι διὰ Πλατάνου, ὅπου εἶνε ἠπιώτερον τὸ κλίμα. Ἄλλ' εἶνε τόσον μακρὸν τὸ διάστημα καὶ τραχέα τὰ μέρη ὥστε προτιμοῦν νὰ συγκοινωνήσωσι κάλλιον μετὰ τὴν Ὑπάτην, ὅπου εἶνε τοῦλάχιστον ὀμαλώτερος — ἄλλοι κ' ἀλοίμονον! — ὁ δρόμος.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Παπαδιᾶς κεῖνται ἐρειπωμένα κτίσματα χανίου. Ἐντὸς αὐτοῦ, ἐνοχληθεὶς ἐνῶ ἔψνηε παχύμηνρον καὶ συμπλακείς πρὸς τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, ἐφονεύθη πρὸ δεκαετίας ὁ ληστοφυγόδικος Ἀλαφογιάννης.

Τὸ μάθατε τί γένηκε
μέσ' ἰς τῆς Παπαδιᾶς τὸ χάνι—
μωρ' Γληγόρ' Ἀλαφογιάννη!

Μόλις ὑπερέβημεν τὸ βουνὸν τῆς Παπαδιᾶς ἀναπετάννυται πρὸ ἡμῶν ὁ ἀνατολικὸς ὀρίζων, ἀπέραντος τὴν ἕκτασιν. Βουνά ἐπὶ βουνῶν, κοιλάδες ἐπὶ κοιλάδων, ῥωγμαὶ ἐκτεταμένοι μεταξὺ ὄγκωδων πλευρῶν, ταπειναὶ κοῖται ῥυακῶν καὶ πετρώδεις σπόνδυλοι ὀρέων ἐκτυλίσσονται ἐν ἀλληλουχίᾳ μεγαλοπρεπεῖ, μεταξὺ σκιᾶς καὶ φωτός, μεταξὺ χρωμάτων λευκοῦ καὶ πρασίνου, φαιοῦ καὶ γλαυκοῦ καὶ αἰματώδους καὶ ἰώδους μέχρι πέραν τῶν Βαρδουσίων, ὅπου ἐφάπτονται μετὰ τὸ γαλανὸν στερεώματα Δωρικὰ βουνά, τὰ ὁποῖα ἀφήσαμεν ὀπισθένμας τὴν πρώϊαν μετὰ τοῦ Μόρνου παρὰ τῆς Γρηῆς τὸ ῥέμμα, καὶ τὰ ὁποῖα ἐπαναβλέπομεν πάλιν σκιερά καὶ ἐπιδεικνύοντα ἐπὶ τῶν νώτων των χαριέντα χωρία. Ἐπὶ μιᾶς κορυφῆς των φαίνεται λευκάζουσα μετὰ τὸν τροῦλον

καὶ τὰ κελλία τῆς ἡ Μονῆ τῆς Βαρνάκοβας, ἡ ἱστορικὴ βυζαντινὴ μονή, ἐντὸς τῆς ὑποίας κατὰ τὰ 1755 ὁ ἀρματωλὸς Κωνσταντᾶρας ἐπετέλλεσε τὸν ὀρμητικώτερον κατὰ τῶν πολιορκητῶν τούρκων θρίαμβον. Ταῦτα διαδέχονται τὰ βουνὰ τοῦ Λιδωρικίου μὲ τ' αὐτὰ χρώματα, τὰς αὐτὰς γραμμάς, τὸ αὐτὸ φῶς, ὁμαλὰ τὴν θέαν, ὑπισχνούμενα εἰς τοὺς κόλπους τῶν ἐνυπάρχουσιν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Τοιοῦτον ἀπατηλὸν γόητρον θὰ ἐξήσκουν βεβαίως κ' ἐπὶ τῶν ἀθανάτων κλεφτῶν μας ὥστε νὰ τοὺς ἀναγκάζουν μὲν ἀποχωριζομένους νὰ τὰ ἐπιθυμῶσι πάλιν, νὰ τ' ἀναζητῶσι διακαῶς μ' ὄλην τὴν τραχύτητά των. Συγκίνησις κατέλαβε τὴν ψυχὴν μου εἰς τὴν θέαν τῶν βουνῶν ἐκείνων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, μὲ τὴν αὐτὴν θερμὴν ἐν τῇ κεφαλῇ, τὴν αὐτὴν ἐλαφρότητα ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐπάτησα τὰς ἄκρας τῶν, ἠκολούθησα τὰς στενωποὺς των, διεσκέλισα τοὺς χειμάρρους των, εἰσῆλθον καὶ ἀνεπαύθην κεκοπιτικῶς καὶ καθιδρῶς ἐντὸς τῶν σπηλαίων των, διενυκτέρευσα ἐπὶ τῶν κορυφῶν των σκέπην ἔχων τὸν ἑναστρὸν οὐρανόν, συντρόφους τοὺς βρωμαλέους κατοίκους των καὶ τροφήν διανοητικὴν ἀνδροπρεπεῖς διηγήσεις. Τώρα ὅμως μάτην προσεπάθουν ν' ἀναγνωρίσω μέρος τι ἀπὸ τὸ ὁποῖον διῆλθον τότε· ὅλα συνεχέοντο, συνεπλήρουν τὸ ἐν τὸ ἄλλο ὡς τὰ χρώματα ἐπὶ πίνακος ζωγράφου!

Πρὸς τὰ δεξιὰ μας ἀνοίγεται εὐρεῖα κοιλάς· ἐπὶ ἐξώστου σχηματισθέντος ὥσει ἐκ προσχώσεων τῶν καταρρεόντων ἀπὸ τοῦ βουνοῦ νερῶν, ὑψηλοῦ ἀπὸ τῆς ὁμαλῆς γῆς καὶ τῆς κοίτης τῶν χειμάρρων, χαμηλοῦ ὅμως ἀφ' ἡμῶν, φαίνονται συγχεόμενα μὲ τὰ δένδρα καὶ τοὺς ἀγρούς δύο χωρίδια, ὁ Ἀσπριᾶς καὶ ἡ Ἀνδριβίστα. Ἀνήκουν καὶ τὰ δύο εἰς τὸν δῆμον Ἀποδοτίας, ἔχουν περὶ τοὺς 200 κατοίκους ἕκαστον, διανέμονται ἐξ ἴσου τοὺς ἀγρούς καὶ τὴν πτωχείαν των καὶ παρίστανται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ διαβάτου μὲ τὴν αὐτὴν κλυθυμηρὰν ὄψιν καὶ τὸ τετραγωνικὸν πράσινον παραπέτασμα, τὸ *Κεφαλάρι* ἐπὶ κεφαλῆς. Εἶνε παράδοξος ἡ ἰδιοτροπία αὕτη, ἡ ἀπαντωμένη καθ' ὅλα τὰ χωρία καὶ τὰς κόμας τῶν Κραβαρῶν. Οἱ Κραβαρίται ἐνῶ ἀγαλλιῶσιν εἰς τὴν θέαν παμφάγου πυρᾶς καὶ μένουν ἀσυγκίνητοι εἰς τὴν βρέμουσαν ἀποτέφρωσιν τοῦ ὠραιότερου δένδρου — ὅπως πᾶς Ἕλληνας, — κρίνουν ἀπαραίτητον νὰ ἔχωσιν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ γωρίου των ἐν δασύλλιον. Διὰ κοινῆς φροντίδος οὔτε ξυλεύονται ἀπ' αὐτοῦ, οὔτε ἀνά-

πτουν πυρὰν εἰς τοὺς μυχοὺς του, οὔδ' ἐπιθυμοῦν κἄν ὁμιλοῦν πολλάκις περὶ αὐτοῦ μετὰ τινος θρησκευτικοῦ φόβου, ὡς νὰ ὑπολανθάνη ἀκμαῖος εἰς τὰ στήθη των, ὁ σεβασμὸς καὶ ὁ φόβος τῶν δρυάδων νυμφῶν. Λυπηρὸν ὅτι δὲν ἐκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν δασῶν ὁ σεβασμὸς των οὕτως!

Ἦδη ἐβαίνομεν ὑπὸ σκιάν. Ὁ ἥλιος ἔδυσεν ὀπισθεν τῶν βουνῶν χωρὶς νὰ ἴδωμεν εἰμὴ κατ' ἀντανάκλασιν τὴν βασιλικὴν πορφύραν του. Ἐνυκτώθημεν μετ' ὀλίγον ἐντὸς σκοτεινοῦ δάσους καστανεῶν καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ πεζοπορῶμεν. Εὐτυχῶς δὲν εἴμεθα μακρὰν τοῦ τέρματος τῆς πορείας μας. Κυλιόμενοι ἀπὸ πέτρας εἰς πέτραν, ἀπὸ λάκκου εἰς χάνδακα, ἐν σκοτίᾳ καὶ βαθύμῳ ἀπογνώσει, ἐφθάσαμεν τέλος εἰς Μεγάλα Λομποτινά, ἐνθα ἐτύχομεν τῆς θορυβώδους ὑποδοχῆς πολυαριθμῶν σκύλων!

Ἔπειτ' ἐσυνέχισεν

A. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Τὰ κάτωθι δημοσιεύμενα δύο ποιήματα εἶχον προταθῆναι ἐν τῷ παραρτήματι τῆς Ἑστίας εἰς μετάφρασιν, πᾶσαι δ' αἱ ἀποσταλεῖσαι μεταφράσεις αὐτῶν ἐκρίθησαν ἀδεξιόταται. Νῦν μετὰ τὸ ἀτυχὲς πέρας τοῦ μακροῦ μεταφραστικοῦ ἀγῶνος ἐλήφθησαν ταῦτα ἀνωνύμως μὲν, ἐλέγχοντα ὅμως διὰ τῆς ἀκριβοῦς ἀποδόσεως τοῦ πρωτοτύπου καὶ τῆς ἐντέχνου καὶ χαριστάτης ἐκτελέσεως δοκιμασάτην γραφίδα. Σ.Τ.Δ.

ΞΕΡΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ

Ἐνὰ βιβλίον βρῆκα ἕνα ξερό
Τριαντάφυλλο μὲ φύλλα πατημένα·
Ψάχνω τὸ νοῦ μου... ναῦρω δὲ μπορῶ,
Ποιανοῦ τὸ χέρι τῶκοψε γιὰ μένα.

Βραδυάζει.. καὶ δὲ φέγγει ὁ νοῦς μου πειλῶ.
Κοντεύει τὸ καντήλι μου νὰ σβύσῃ·
Κ' ἐγὼ κοντεύω νὰ μὴ ξέρω, ποῖα
Μ' ἀγάπησε, ποῖός μ' ἔχει ἀγαπήσει.

(Lenau)

ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΟΥΛΙΑ

Ἐν τὸ περιστέρει γύρισα, καὶ τοῦπα· Περιστέρει,
Πέταξε πέρα... πέρασε δάση, βουνά, κλαριά,
Καὶ τὸ βοτάνι φέρε μου, ποῦ ἀγάπη θὰ μοῦ φέρῃ·
Κ' ἐκεῖνο μ' ἀποκρίθηκε: Εἶνε πολὺ μακρὰ!

Γύρισα τότε ἔς τὸν ἀητό: Ἀητέ, θέλω μιά χάρι·
Θέλω τὴ φλόγα τ' οὐρανοῦ γι' αὐτὴν ποῦ μὲ γελᾷ.
Μόνο ἡ φτεροῦγά σου ἔμορφε νὰ πάη νὰ μοῦ τὴν πάρῃ·
Καὶ μ' ἀποκρίθηκε ὁ ἀητός: Εἶνε πολὺ ψηλά!

Ἐν τὸ γῦπα τότε στράφηκα: Σὺ πάρε τὴν καρδιά μου,
Γεμάτη ἀπὸ τὸν πόθο τῆς, καὶ φάγε τὴν γοργά.
Ἄφησε μόνον ὁ, τι βρῆς γερό ἔς τὰ σωτικά μου·
Κ' ἐκεῖνος μ' ἀποκρίθηκε: Εἶνε πολὺ ἀργά!

(François Coppée)

